

Дмитрий Биленкин

Принципът на
неопределеността

„При движение в миналото може да се излезе или в набеязаната точка на пространството, или в набеязания момент от време. Да се осъществи и едното, и другото наведнъж по принцип е невъзможно.“

Основа на темпораликата, 2023 г.

Краката му често се подхлъзваха и това безпокоеше Берг. Ех, че досадно! Грубите, скроени от един обушарски калъп ботуши го правеха подозрително тромав, когато върху подметките му се наслояваха лепкави буци глина, защото той бе свикнал да носи обувки, от които калта падаше от само себе си. Незначително обстоятелство, което те не предвидиха. Колко ли още такива грешки ще се открият?

За щастие пътят беше безлюден.

Когато глината бе сменена с пясък, Берг въздъхна облекчено. На склона се спря. Самотен дъб ронеше листа и те бавно падаха. Полетата бяха ожънати и в далечината потъваха в сивкава лека мъгла. Далече напред, там, накъдето водеше пътят, смъртно се извисяваше върхът на селска църква.

Броячите не ги бяха подвели, мястото се оказа същото. Но времето? В кой ли век го беше захвърлил принципът на темпоралната неопределеност? Седем, седемнадесети? Изглежда, отговор можеше да получи само в града.

Нямаше защо да бърза, тъй като трябваше да влезе в града под прикритието на здрача. Разбира се, дрехите му бяха точно копие на дрехите на скитащ занаятчия, но ако бе попаднал не в същия век, тогава... Наистина облеклото на средновековните скитници-бакърджии едва ли се е съобразявало с тенденциите в модата, но важното е, че за всички той бе чужденец и следователно човек, който имаше право да бъде облечен по-особено. И все пак не си струваше да рискува. В края на краищата това е първото, и да се надяваме, последното отиване на човек в миналото. Ако ги нямаше тези особени обстоятелства... Странно, нелепо: той е в свят, който от много векове вече е мъртъв. Скоро ще види далечните си прадеди, чиито кости отдавна са изгнили, и все пак тези прадеди сега се разхождат по улиците, седят в кръчмите, обичат се, карат се, смеят се.

Пътят водеше към селото, но Берг избра страничната пътека, която заобикаляше селището откъм гората. Не че се боеше от преждевременни разговори и срещи. Просто в селото биха могли да потрябват услугите на бакърджия, а забавянето не влизаше в плановете му. Гората, през която Берг вървеше, почти не напомняше добре почистените гори на двадесет и първи век. Пущинак, повалени от бурята дървета, гъсталак, пътейа, която едва се различаваше. Безлюдие, всичко говореше за безлюдие, за недостиг на сили, за пълна изолираност на селищата. Главният път представляваше тясна ивица кал, по която последната каруца е минала още преди дъжда. Пътеката бе съвсем дива, макар че селото бе

много близко. Очевидно, той все пак бе попаднал в ранното средновековие. Но не бе ли то твърде ранно?

Отвъд сумрачното дере започваше смърчова гора, отдясно между пролуките се мярна църква, после дърветата отново я закриха. Наблизо кряскаше ято врани. От притъмнялото небе ръмеше дъжд. Под клоните на смърчовете червенееха мухоморки. Скоро почнаха да се срещат образли с трева гробове с посивели от времето изкривени кръстове. Гробище... Някои от надписите успяваше да разчете. Погледът му равнодушно отбелязваше датите, полуизтритите изречения от евангелието, думи, изпълнени с печал и скръб. И изведнъж сърцето му заби силно: там в храстите белееше нов кръст и на него бе написано – „Берг“. Гробът бе толкова пресен, че пръстта още не бе изсъхнала. Тръпки пронизаха Берг: значи ще го убият тук, в това време, ще го заровят и... Едва успя да успокой силно биещото си сърце. Глупости! Ако го убият тук, във всеки случай това ще стане по-късно, а този човек вече е умрял! И изобщо тук няма никаква загадка. Просто съвпадение на разпространена фамилия. В Шотландия е имало десетки поколения макферсоновци. Възможно е и Берговият род да е толкова стар, и някой от тях да е живял по тия места. Което означава, че... Което означава, че той има шанс да се срещне с... Разбира се, а нима не го знаеше предварително?

Берг се посъвзе едва тогава, когато пътеката го изведе обратно на пътя сред ширналия се простор.

Полъхна вятър. Зад завоя се откри мътна, тясна река и кален мост, водещ към неугледните крепостни порти. Берг замря, щом съзря назъбения силует на градските стени. Ето я! Веднага позна известния му от снимките профил на Дебелата Дева. Значи му бе провървяло: озовал се беше горе-долу във времето, в което трябваше, защото в десети век тази кула още не е била построена, а в четиринадесети вече е била разрушена от войниците на херцог Берклевски. Значи облеклото му, общо взето, отговаряше на епохата и нямаше нужда да се преоблича зад храстите.

Той извади от торбата резервните костюми, заля ги с течност, която по вкус и цвят напомняше вино, и след като се убеди, че платът се е разложил, тръгна към моста.

Още щом стъпи на моста, разумът му стана трезв, страничните мисли отлетяха. И все пак понякога му се струваше, че стига само да тръсне глава и...

Но не, кучетата, които се хвърлиха към него, когато преминаваше моста, бяха съвсем реални. Те бяха цяла глутница – мръсни, крастави, изподрани. Навеждайки се към земята, те се задушаваха от дрезгав лай.

„Ама че работа! – помисли си Берг, като стисна по-здраво тоягата. – Та аз нямам понятие как трябва да се държи един средновековен пътник при среща с... И какво ли ги е прихванало?“

Кучетата се стъписаха, когато той се запъти към тях. Ръмженето се смени със скимтене, раздразнително, недоумяващо, в което се чувствуваше неприязън и страх. Ами, разбира се! Дрехите и обувките му носеха миризмата на епохата, в която бяха създадени – миризма на синтетика, чужда за този век! Берг погледна кучетата с уважение и без да им обръща повече внимание, тръгна към портата. Може би настъпваше най-отговорната минута, която щеше да реши дали целият му маскард беше надежден.

Но нищо не се случи. Нечие лице надзърта от един решетест прозорец и веднага изчезна; от помещението на караулното се чуваше тракане на зарове – стражата явно нямаше намерение да се откъсва от играта си заради някакъв бедняк. „Изглежда, съм попаднал в мирно време“, реши Берг.

Да се връща човек в миналото бе забранено, но нищо не пречеше да се изпращат замаскирани като облаци хроновизори, които да правят снимки и наблюдения. Наистина съгласно принципа да неопределеността се налагаше да ги пускат, общо взето, наслуки. Кегато ставаше дума за връщане в миналото само с няколко години, машината на времето не винаги даваше големи отклонения, но когато трябваше да се навлезе поназад във времето, се стигаше до съвършено непредвидени резултати. По никакъв начин не можеха да нагласят машината така, че да заснеме, да речем, битката при Креси. Ако хроноскафът бе фокусиран точно за времето, когато бе станало сражението, той неочаквано се оказваше къде ли не, но само не и над селцето Креси. Случваше се и обратното, да попадне точно на мястото на битката, но не и в момента на сражението, а няколко века или дори хилядолетия след него.

В същност това нямаше решаващо значение, тъй като на историка всяка епоха му е интересна. Най-често хроноавтоматите се извеждаха в дадена – една и съща – точка в пространството, поради което временната последователност на наблюденията се оказваше доста разпокъсана. Но по-добре да има нещо, отколкото нищо. Всичко вървеше горе-долу добре, докато не се случи тази авария. Апаратът тип „кълбест облак“ не се подчини на командата за завръщане. Нямаше нищо страшно, настроиха го за сближаване с градоносен облак, където към непрекъснатото святкане на мълниите скоро се прибави и още едно. Но този път взривното устройство се повреди. Макар че излезе от строя, кристалният блок

на нелинейния антигравитатор все пак оцеля. Лошото бе, че всичко това се случи над някакъв град.

И тъй, изделие от двадесет и първи век се озова в единадесети век и напълно бе възможно да бе попаднало в ръцете на хората. Разбира се, разтопеният „камък“ едва ли би предизвикал някакво подозрение. Но кристалът можеше да не изчезне по време на войните, пожарите и смутите, а благополучно да стигне до двадесети век, където неговата изкуствена природа вероятно щеше да бъде разкрита. Преждевременно откритие, страшно, опасно, изменящо хода на историята – това не биваше да се случва! На всяка цена кристалът трябваше да бъде изваден от веригата на събитията. Но тъй като през двадесети век не се беше появил, значи или беше изчезнал, или при някой от опитите щяха да го намерят. При първия, втория или десетия? И как щеше да завърши неговата, на Берг, експедиция?

Видът на тесните градски улици не правеше на Берг особено впечатление – той доста добре бе изучил техния облик. Но затова пък вонята... Миришеше на отпадъци, на конски тор. „По-бавно – каза си Берг. – Преди едно хилядолетие хората не са ходили толкова бързо и с такива големи крачки.“ Като повдигаше високо краищата на расото си, някакъв свещеник прегази една локва. Пак зави куче и се спусна към краката на Берг. „Да те вземат мътните!“ – ядосано си помисли той. Видът му привличаше вниманието на редките минавачи, макар че полумракът се беше сгъстил. Не поради някаква особена причина, а защото градът представляваше малък, затворен свят. Съседният Цорн беше вече друго царство-господарство, а някакъв си Брабант бе съвсем близо до края на света. Пътникът от далечни земи все пак е събитие, макар и незначително. Глупости! Не е важно ще клюкарствуват ли за него, ако следата, която остави, се окаже неразличима от многото други. Дори това да е следа на похитител.

Само дано успее! Но надеждите за успех бяха малко. В същност всичко зависеше от късмета. Вече му бе провървяло, щом като още от първия път се озова в горе-долу подходяща епоха. Подходяща ли? Ами ако сега е едва началото на единадесети век, значи ще трябва да се връща назад – от антигравитатора тук още няма и по-мен. Колко ли нови опити ще са нужни? Два, три, десет, дори може би и хиляда, за да попадне в този град поне в дванадесети век – нали принципът на неопределеността превръщаше всички тези опити в лотария, при която печелившият билет се губеше сред стотици празни (и пак добре, че пътуването в миналото беше възможно само в рамките на първите десетки хиляди

години). Но и точното попадане в пределите на века не гарантираше успех. Ако антигравитаторът не бъдеше намерен в град, да речем, през дванадесетия век, това би означавало, че когато е паднал след аварията или е потънал в някое блато, или е бил намерен, но са го продали на някой пътуващ антиквар. Ето тогава търсенето ставаше задача, каквато детективите не са и сънували – опитай се да намериш къде, в коя точка на средновековна Европа е потънал търсеният предмет!

Ако се съдеше по облеклото на минавачите, той беше попаднал или в края на единадесети, или в началото на тринадесети век. Берг трябваше да уточни това и на първо време зави към площада пред катедралата. Ако пред катедралата имаше статуи на светци, значи е тринадесети век. Ако ли не...

Статуи имаше и дори още не бяха потъмнели. Значи от момента, в който антигравитаторът е паднал от небето, до момента, в който той, Берг, се бе върнал в миналото, са минали около сто и петдесет години. Срок, който щеше доста да затрудни търсенето. И все пак това беше поразителен успех!

Откритото пространство на площада, където Берг беше целият на показ, изостри сетивата му. Той се огледа. Наоколо всичко беше мрачно и несвойствено. Тъмните, прилепени една до друга фасади, цвиленето на конете в съседната улица, чуждата реч (тя, разбира се, си оставаше чужда, въпреки старателното изучаване на езика) и дрехите го изпълваха с тъга. Няколко души мълчаливо прекосиха площада и се насочиха към него. Щяха да минат близо до Берг и той внезапно разбра, че нямаше да издържи и най-безобидна среща лице в лице. Като се стараше да не привлече вниманието им, той се шмугна във вратата на храма.

Вътре беше чисто, тържествено и почти светло. За въпросния век бе ослепително светло, макар че в епохата на електричеството храмът би изглеждал като мрачна пещера. Берг вече малко бе проникнат от средновековието и затова усети контраста между обстановката в катедралата и онова, което беше извън стените ѝ. Блещукаха свещи, звучеше орган, в полумрака на сводовете блестеше злато и оттам, сякаш реейки се, гледаха ликовете на светци. И колкото по-дълго се вираше Берг, толкова по-спокойно и заедно с това по-непонятно ставаше на душата му. Опита се да се усмихне иронично, но иронията не му се удаде. Ритмично движещите се глави на молещите се, люлеенето на пламъчетата на свещите, плаващите звуци, мирисът на восък и тамян неволно пораждаха в него нещо древно, мрачно, сякаш забравено. Може би просто хипноза от ритъма, от цвета, от звука – нищо друго! Не, не беше само

това, Берг можеше да отдели, да разбере, да анализира всеки елемент от това въздействие, но всичко заедно съставяше нещо по-голямо, отколкото хипноза. В такова глухо средновековие всичко това беше отдушник. Тук хората изпитваха илюзията за единение със себе си, за единство с другите, с онова тайнство, което присъществуваше в храма, което наблюдаваше и пазеше, наказваше и обещаваше, просветляваше и смиряваше.

Берг се измъкна навън.

Накъде да върви? Нямаше значение. Съдържанието на чантата му, коланът му, облеклото му, медният пръстен на ръката му само външно приличаха на предмети от далечното минало. Кой би се отнесъл с подозрение към обикновен кремък? Или към люспичка слюда? Кремъкът беше обаче инфрачервен фенер, а слюдата позволяваше да се види този незидим свят. Пръстенът играеше много по-важна роля. Той служеше като прибор, който се задействуваше от масата на антигравитатора. Сега беше студен. В стометров радиус от антигравитатора той трябваше да се затопли. Съвсем като в детската игра: „Студено, студено... Топло, по-топло!“

Оръжие нямаше. Никакво. Всичко бе така предвидено, че нито една негова постъпка, дори при най-неочаквана ситуация, да не предизвика изменение в хода на историята. Освен ако... Дори да би направил чудо, пак не би предизвикал силен отклик в тази епоха, в която всички вярват в чудеса. Всяко колебание по веригата постепенно затихва, фатално е само прекъсването. Такова прекъсване, водещо след себе си непредвидени последствия, можеше да бъде неволното убийство при самоотбрана. Все пак трябваше да внимава дори и за дреболиите, защото теориите са си теории, но кой ги е проверявал на практика? Кой би рискувал да ги провери?

Застудя. Берг машинално понечи да пхне премръзналите си ръце в джобовете и се удиви, че не ги намери. Ето, още една дребна грешка! Той се отпусна и без да иска, направи жест, който не би направил човек от тринадесети век по простата причина, че тогава не е имало джобове!

Внезапно пръстът му усети топлина. Берг се вцепени. Не можеше да повярва. Нима толкова бързо? Започна да се лута из кривите улички и всеки път, когато пръстенът изстиваше, го обземаше страх. Но полека-лека се успокои и взе да стеснява кръга до момента, в който му стана ясно, че от антигравитатора го отделяха стените на къщата пред него.

В две мънички прозорчета на втория етаж, който бе издаден над улицата, мъждукаше светлина – явно в къщата още не си бяха легнали. Нямаше значение. В същност сега вече нищо нямаше значение. Тиха

радост на удовлетворение обхвана Берг. Сега всичко ще свърши, край. Този град му беше толкова мил с неговите керемидени покриви и това добродушно старо време, всичко, всичко! Берг запомни къщата, подстъпите, огледа вратата. Тук си лягат рамо, а да прекара около час в кръчмата и да погледа живота е и приятно, и полезно. После ще се върне „като призрак в нощта“, ще направи каквото е нужно – и прощавай, средновековие! Като сянка дойде, като сянка и ще си отиде, само кучетата заподозряха нещо нередно. Лекарят на двадесет и първи век критично ще огледа изкаляните му ботуши, опръсканото му наметало и ще каже: „Ех, братко, ти много, много... Да не си ми домъкнал и чума?“

Кръчма откри наблизко. Берг остана учуден, че никой не му обърна внимание. Всички се бяха струпали около една пейка, на която седеше почервенял от смущение клепоух момък с нови кожени панталони. Под пейката, кой знае защо, имаше локва. Вдигаха се чаши, разнасяха се непознати за Берг ругатни; беше задушно, вонеше, от свода на огромно огнище като парцали висеха сажди; отблясъци от жарта пробягваха по разгорещените лица, по потните бузи, хлътваха в смеещите се уста.

Никой не погледна към Берг, докато той се настаняваше в ъгъла. Само стопанинът, прегърбен мъж със счупен нос на около четиридесет години, се измъкна от тълпата и се осведоми какво иска новият посетител.

- Вечеря – каза кратко Берг.
- Отдалече ли сте? – доловил акцента, попита стопанинът.
- От Брабант.

Пролуките между гърбовете му позволяваха да види какво става в кръга. Към момъка на пейката чинно се приближи един дебелак с тройна брадичка. Той го докосна по рамото и онзи потръпна, сякаш го удари ток. Тълпата се раздвижи. Момъкът се понадигна и Берг остана изумен, защото заедно с него се бе вдигнала и пейката. Като се изправяше, момъкът лекичко се обръщаше и пейката се обръщаше с него, докато всички видяха, че тя здраво е залепнала за панталоните му. Избухна възторжен рев.

На Берг всичко му стана ясно. Как не се досети веднага, че това е посвещаване в майстор-пивовар! Кандидатът трябва да свари бира, да излее една чаша върху добре рен-досана пейка, да седне аърху нея с нови кожени панталони и ако бирата е хубава, те трябва да залепнат. Значи така, в града се появи един майстор повече...

Имаше нещо непосредствено, детско, в последвалото веселие. Берг с мъка дъвчеше непоносимо твърдото месо (това не ти е синтетика!) и

уещаше нещо като завист. Той май не можеше да се смее толкова гръмогласно, да налага момъка с юмруци, да излива в устата си реки от бира и вино, да лапа големи парчета месо, да тропа с ботуши и да се отдаде простодушие на моментното настроение. Повика стопанина, разплати се и излезе.

Небето се бе прояснило. Ивицата над начупената линия на покривите светлееше на мястото, където се намираще луната. Долу обаче все още беше свършено тъмно. Берг не успя да направи и десетина крачки, когато пред него проблесна огън на факли.

Огледа се. Отзад се приближаваха същите трепкащи светлини. Пробляскваше оръжие. Нощна стража!

И какво от това?

Трепкащите пламъци осветиха брадясали лица, шумно дишащи уста като след бягане, стоманени остриета и шлемове. Берг се долепи до стената, за да им направи път. И тогава в гърдите му изведнъж се опряха няколко копия.

– Дръж ножа до гърлото, до гърлото! – чу се нечий радостен въодушевен вик и няколко души се нахвърлиха върху него.

– За какво? – извика той, като се задушаваше. – Аз съм от Брабант. Аз...

Отговориха му с язвителен кикот.

– Връзвай по-едраво! Мислиш, че щом си се преоблякъл, никой няма да те познае ли, а, Берг?

Берг ли?!

Помъкнаха го, като го ругаеха, ритяха, миришеха му на чесън и вино.

Помещението, в което най-после го напъхаха, беше ниско, сводесто. Каменната голота на стените бе прикрита с два-три лошо различни гоблена. Вляво от пламтящото огнище гореше свещник с три свещи, отдалечно до масата имаше кресло, в което седеше беловлас старец в епископски одежди и толкова съсухрен и набръчкан, че масивният кръст сякаш пробождаше гърдите му. Старецът бавно обърна главата си. Чувахе се как пращат факлите на стражата.

– По-близо, доведете го по-близо. – Гласът на епископа прещумоля като подухната от вятъра хартия.

– Аз не съм онзи, за когото ме взимате – високо каза Берг. – Това е грешка, аз никога не съм бил във вашия град. Аз...

– Знаем! – Старческата ръка леко потропа по страничната облегалка. – Зная, че си дързък в лъжата... Нагъл, дързък и богохулник. Надяваше

се, че ще повярвам на слуха за смъртта ти, а? Сега би трябвало да се хвърлиш на колене и да молиш... Екзекуцията не е радостно нещо, знаеш ли?

Епископът се наведе напред. Шията му се проточи като на оскубана гъска.

– На люлката! – Главата на епископа се затресе. – Още утре!

– А с нея какво да правим? – бързо запита нечий глас изотзад. – Същото ли?

– И нея! Преди него, пред очите ти, Берг! Още ли не си затреперал? На ба-а-а-вен огън ще се пече заедно с плода от престъпната ви връзка... Помисли си за разкаяние, помисли си!

Епископът падна в креслото. Ако не бяха пламтящите му очи, той щеше да прилича на труп. Берг презрително сви рамене.

Отведоха го в килия и там го оковаха. Ключалката щракна, тропът по стълбите затихна.

Известно време Берг лежа неподвижно. Фактът, че се оказа двойник на някакъв тукашен Берг, беше, разбира се, поразяващо съвпадение, но сега нямаше смисъл да разсъждава върху теорията на вероятностите. Възможно беше да го мислят за същия онзи Берг, чийто гроб... Нямаше значение! Неизвестният за него Берг от тринадесети век бе извършил нещо сериозно, враговете му бяха подготвили капан, а в него попадна човек от двадесет и първото столетие. Ама че положение! С какво го заплашваха? А, да – с люлка...

Берг потръпна от отвращение и гняв. Завързват осъдения за края на лост и ту го потапят в огъня, ту го повдигат, колкото да си поеме дъх – ето това представляваше люлката. Бавно печене на човек.

Негодници, тъпи садисти! Но той ще им покаже... Ще заподскачат с развени раса. Ще видят те каква муха са хванали в паяжината си. Интересно, утре какви ли мутри ще направят...

Берг раздрънка веригите и тържествуващо се усмихна. Прости, дебели вериги от лош метал, наивна решетка в широкия отвор – тези тъмничари дори не подозират какъв е човекът на двадесет и първи век и на какво е способен.

Той легна и затвори очи. Тренираното му тяло само знаеше какво трябва да прави. Тъмна вълна заля съзнанието му. Сега всички клетки на мозъка и тялото му се подчиняваха на единния ритъм, страшния ритъм за настройване на всички сили в организма. Берг се напрегна. Веригата се скъса с трясък.

– Така – каза си той. Онова, което едно време в момент на безумно

напрежение случайно се е удавало на един от милиони, беше вече отдавна познато, и всеки човек от двадесет и първи век умееше да мобилизира в себе си онзи скрит резерв от енергия, който стократно увеличаваше пределите на нормалните физически възможности.

Берг изчака да отmine неминуемата след рязкото движение слабост, стана, отърси остатъците от веригата и с още едно такова усилие изви решетката.

Сега трябваше да почива най-малко половин час. Ако в момента нахлуеше стражата, привлечена от шума, Берг не би могъл да ѝ окаже нлкаква съпротива. Никой обаче не пазеше нито под прозореца, нито пред вратата – и защо ли бе нужно, след като веригите бяха толкова здрави, а решетката – толкова надеждна?

Килията му се намираще в кулата. Неравната, изградена от големи камъни стена обещаваеше леко спускане. Берг изчака, докато луната се скрие, и започна да се спуска.

Той слизаше спокойно, уверено, както подобава на алпинист. Нито сега, нито по-рано не бе попадал в чуждото време с неговите нелепи закони и случайности. Мигновената уплаха, която го обзе, когато, смаян от неочакваното нападение, разбра, че са го хванали в капан, бе преминала и сега той отново бе човек на своята епоха – горд, независим и могъщ.

Точно под себе си откри прозорец на друга килия. Трябваше да се измести малко встрани. Главата му вече беше на нивото на решетката, когато изпод краката му се търкулна някакво камъче. Берг замря, вкопчи се в решетката и тогава като напук засия луната. В нейната бледа светлина зад решетката се мерна нечия сянка. Треперещи пръсти сграбчиха ръката на Берг.

– Ти дойде, дойде, аз знаех, аз вярвах, мили, мили...

Пред очите на Берг неясно белееше сияещото лице на жена, почти момиче. Тя протягаше ръце към него през решетката и хлипаше, и се усмихваше, и такова щастие имаше в нейния шепот, че сърцето на Берг се късаше. Ето я значи годеницата на онзи, другия Берг, жертвата, момичето, което утре трябваше да изгорят!

– Най-добрият, най-храбрият, най-любимият, ти, мой, мой Берг... Спаси, спаси нашето дете!

Нашето?! Дете?! Ах, да, разбира се... Берг се чувствуваше така, сякаш лети в пропаст. Той беше длъжен да я отблъсне... Момичето целуваше ръцете му.

– Тихо – прошепна Берг.

Берг хвана пръчките на решетката и ги издърпа. Те не бяха скрепени с напречни пръти и леко излизаха от гнездата си. Измъкна девойката през отвора. Тя беше облечена като монахиня. „А ето каква била работата...“ – тъпо помисли Берг. Чувствуваше се празен, студен като автомат. Избра място долу, подготви се, скочи, разтвори ръце и я пое в обятията си.

– Нашата рожба започва бурно своя живот – продума тя, като едва си поемаше дъх.

– Да вървим – каза Берг.

И те потънаха в мрака на спящите улици.

Сега Берг имаше време да размисли, но не можеше да мисли. Пък и защо ли? Това момиче и нейното дете трябваше да умрат на кладата, а сега нямаше да умрат; потомците им ще живеят във всички векове – нещо, което по-рано е било невъзможно.

Стигнаха до градската стена. До нея косо се доближаваше глуха фасада, а между фасадата и стената имаше пусто място, залято от мрака.

– Остани тук – заповяда Берг.

Той очакваше удивление, молби, уплаха, но тя само кимна, макар че я усещаше как трепери.

– Ще се постарая да не се страхувам... – каза тя.

– Скоро ще се върна – промърмори Берг.

И без да знае защо, стисна ръката ѝ. Тя за миг се притисна до него и веднага се отдръпна.

– Трябва да вървиш. Преди ми казваше, че всичко ще бъде добре, и от нищо да не се боя. Но... между нас всичко, всичко ли ще бъде както преди, когато се върнеш?

– Да, да...

Какво ще бъде както преди?! Берг дори не съзнаваше много добре къде и защо бяга. Но нещо го водеше с точността на автопилот и той се опомни едва когато топлината на пръстена обхвана пръста му. Къщата надвисваше над него като скала. Берг си възвърна самообладанието. Пипнешком откри ключалката. Бяха му взели чантата при арестуването, но токата на колана дублираше инструмента. Като си поигра малко, той отвори вратата и постави люспата от слюда на окоето си като монокул. Топлината на дланта му съживи „силициевото“ фенерче. Антре, врата, стълба... Берг махна с ръка във въздуха и пръстенът посочи стълбата. Старите стъпала не внушаваха доверие и той се събу. Не се вълнуваше никак, сякаш цял живот бе тършувал по стайте на средновековните граждани. Стълбата го изведе в коридор. Къщата бе изпълнена с мирис

на дим, на прогнило дърво. Беше тихо като в гробища, само отнякъде се чуваше шумолене на мишка.

Вратата леко изскърца и пред него се откри стая, приличаща на музей. Рафтове с дебели книги, препарирани зверове и птици, пясъчни часовници, вкаменелости, парченца восък, парчета от глинени съдове, чаши, рола пергамент – всичко в безредие лежеше, стоеше, висеше, беше разхвърляно по масите. Лъчът се плъзгаше, смесвайки причудливите сенки, докато накрая опря в окадената стена на пещ. Берг за малко не кихна от вдигналата се прах. Под огнището сред тигли и маши той откри разтопения, обезформен кристал на антигравитатора. Явно го бяха заливали с киселини. Разбира се! Беше твърде тежък, подозрително тежък за обикновен камък с тези размери. Берг го пхна в пазвата си, спусна се, obu се, излезе и заключи вратата. Най-трудното в мисията му на практика се оказа най-лесно.

Сега можеше да разсъждава хладнокръвно. Какво му беше в края на краищата това момиче? Какво го накара да се забърка в работа, която не го засягаше? Състраданието ли? Да, разбира се.

Но ако разсъждаваше логично, нея изобщо я нямаше, както го нямаше и този век, който отдавна бе изтлял с всички свои надежди и скърби. Но имаше бъдеще. Онзи век, от който бе дошъл, и който можеше да пострада заради неговата постъпка.

Но сега, в тази минута, на тази тъмна улица, бъдещето също бе само една абстракция! А не бе абстракция онова доверчиво момиче, което той, ако разсъждаваше логично, трябваше да предаде.

Берг затвори очи и стоя така около минута, стенойки от болка и безсилие. Кой беше виновен, че желанието да я спаси и защити проработи в него като рефлекс?! Самото общество, което го бе възпитало така!

Жалка клопка на самооправданието. Но защо жалка? Защо клопка?

Както става винаги, когато мисълта в желанието си да набележи точно пътя на бъдещата морална постъпка прекалено внимателно се съсредоточава върху противоречивите понятия и самите понятия започват да губят яснотата си, защото всяко от тях е така неизчерпаемо и мъгляво в дълбините си, както и породилата го житейска реалност. И мисълта се обърква, решението се изплъзва и всичко изглежда оплетено и погрешно. Така прекалените размишления понякога погубват решителността.

Берг силно разтърси глава. Тежестта на антигравитатора му напомни за най-важния му дълг.

Не може едновременно да се определи скоростта на електрона и

положението му в пространството. Не може да попаднеш едновременно и в даден момент от време, и в дадена точка от пространството. Но в живота изборът също е неизбежен и постигането на едно води до отказ от нещо друго. Това не означава ли, че в дълбините на морала е скрит същият онзи принцип, който е в дълбините на природата?

При тази мисъл всичко в Берг се разбунтува. Защо, защо историята трябваше да се измени към по-зле заради неговата постъпка? От какво следваше това? Ако постъпката му беше правилна и добра, то би трябвало да бъде обратното, иначе как може да се живее без увереност, че доброто, което си сторил днес, ще подобри утрешния ден? Как може да се живее и да се прави нещо без тази увереност? Как може без това да се строи бъдещето? А ако е така...

– Ето, върнах се – каза Берг.

Тя се хвърли към него със сподавен вик. Той я хвана за раменете.

– Нямаме време. Спомни си, нямаш ли тук близки, където ти... където ние бихме могли да се скрием? („Където бих могъл да те оставя да чакаш истинския Берг. Ако той е жив...“)

– Нали знаеш, че нямам! („Край, компромисът не стана...“) Ти, ти си се променил, мили... („Има си хас! Странно, че любещото сърце не забеляза веднага подмяната ...“) Да не би да съм направила нещо не както трябва? Или пък съм казала нещо?...

– Не, не!

– Но тогава... Аз не те разбирах съвсем, когато ми говореше, че нашата любов е особена, че такава не е имало и няма да има, но сега, сега... Ти дори не ме целуна!

Берг се подчини. И докато я целуваше, разбра, че искаше да я целува винаги, цял живот, че тя му беше близка въпреки всичко, близка още от първата минута, че всичко останало беше лъжа, с която той се опитваше да се предпази от поразяващата като мълния любов, в която не вярваше и която вече го бе поразила.

Изведнъж видя изход, толкова прост, че бе изумен как не му бе дошло наум по-рано. Хроноскопът ще отведе и двамата! Момичето трябваше да умре в миналото, и тя щеше да умре за това минало, за да живее в бъдещето.

А онзи, другият Берг? По дяволите другият, щом не е могъл да я спаси!

Той се засмя.

– Какво ти е, мили?

– Нищо. Всичко е вярно: нашата любов е особена, такава не е

имало и няма да има. Ние сме спасени, ако можеш да вървиш пеша цяла нощ.

– Нима ще ни е за пръв път?

– Но...

– Малкото е умничко. То никак не ми пречи: виждаш ли, дори не се забелязва. Ще измина толкова, колкото е нужно, щом ти си до мен. – Нейната увереност се предаде и на Берг. Той размота изpletения си от тънки здрави жици колан, направи примка и я хвърли към издадената част на стената, подложи наметалото си, за да не се връзва жицата и завърза момичето; след половин час бяха на свобода.

Берг вдишваше дълбоко горския въздух, който вече не му се струваше чужд; загърнатото с наметалото момиче вървеше редом с него, той я придържаше, чувствуваше топлината на раменете ѝ и изпитваше гласомайваща нежност. Сребърната и черна пъстрота на сенките на листата плуваше сякаш през него. Или обратно, той плуваше по разстлания безтегловен килим.

На проблясващата светлина на буната той добре виждаше лицето ѝ, но дори така не можеше да каже дали беше красива. Какво значение имаше това? Никакво. Както и нейното минало, както онзи свят, откъдето то я измъкна. Той дори знаеше как тя щеше да възприеме бъдещето. Като приказка, в която я беше отвел любимият ѝ. Щеше да приеме онзи свят със същата доверчива непосредственост и твърдост, с каквато бе приела съдбата си, но най-трудното щеше да бъде да я убеди, че те са живи, а не са се възнесли на небето. Той не знаеше защо всичко трябва да бъде така, а не иначе, но беше убеден, че щеше да бъде така.

Умората го налегна внезапно. Без видими причини Берг почувства, че мяркащите се сенки на дърветата му пречат да върви, че обвиват краката му като примка за ловене на птици и дребни животни. Спъна се веднаж-дваж. Това го изплаши. Не можеше да не настъпи изтощение след всичките тези изпитания на нощта, държеше го само нервното напрежение и нима сега на средата на пътя щеше да падне?

С усилие на волята успя да се избави от неприятното усещане на обвиващите го примки. Краката му като че ли се отделиха от тялото, той вече почти не ги усещаше. И започна да чувствава теглещата го надолу тежест на антигравитатора. Той тежеше вече не килограми, а тонове! Всичко, освен краката му, започна да става по-тежко – главата, ръцете, момичето, когато се опираше на ръцете му, и това даде неподвижен гласък на обърканите му мисли, който го накара да се вцепени.

– Колко тежиш? – почти извика той.

– Аз? Аз... не разбирам...

– Извинявай... Аз само така, нищо...

Разбира се, че тя не знаеше, или по-скоро не разбираше за какво я пита. Нелепо е да се предполага, че в тринадесети век момичетата се теглят на медицински кантари и Берг се засрами от въпроса си. Своего тегло той знаеше точно, а нейното определи на око, когато се спускаха от стената и я взе на ръце, но тогава в него нямаше и сянка на съмнение, че мощността на хроносафа ще издържи тежестта на двамата. „Без ника – каза си Берг. – Само това липсваше!“

– Да седнем – предложи той, макар че набелязаното от него време за почивка все още не бе настъпило.

Седнаха и по това как тя се свлече върху разстланото наметало, как неподвижно гледаха очите ѝ, разбра, че цялата ѝ издръжливост е била престорена, че е безкрайно уморена, много повече, отколкото той, и че по-скоро ще умре, отколкото да си го признае. Берг едва се съдържаше да не застане. Внезапно почувствува дългоочаквания прилив на сили, по-скоро на ярост, която заместваше силата.

– Да вървим – каза той, разбирайки, че дългата почивка щеше да е за лошо, че сам никой от тях нямаше да издържи, а заедно щяха да стигнат, защото всеки черпеше сили от другия.

Пак тръгнаха, мълчаливо се разбираха един друг и нощта сякаш беше безкрайна, защото силите им бяха напрегнати до краен предел. Все пак започна да се разсъмва. Утрото обещаваеше слънце и Берг се ободри, дори му мина мисълта, че някога ще си спомня с умиление за тази нощ.

Изкачиха се на хълма, където дъбът все така плавно ронеше листа. Берг, кой знае защо, си помисли, че дъбът сигурно щеше да преживее още много столетия и му пожела да оцелее до онези времена, когато те отново щяха да дойдат под старческата му корона.

Тревата беше посивяла от обилната роса. Оставаше още малко до мястото, където под една скала беше замаскирал хроносафа. Стигнаха до края на гората и Берг реши да направят последна почивка. Внимателно помогна на момичето да седне върху един пън и му се стори, че в тялото ѝ съвсем не бе останал живот след страха и бягството, че съзнанието ѝ спеше и че тя вече нищо не усещаше. Но не беше така. Тя помръдна, очите ѝ погледнаха Берг и пречетоха в него нещо такова, което я накара да се изправи и да прибере разпилените си коси. И това упорито, пряко силите ѝ движение я разкри пред Берг в съвсем друга светлина, не такава, каквато я виждаше сега – измъчена, със сенки по лицето, с безцветно монашеско облекло, а такава, каквато беше в действителност; той

я видя танцуваща с бяла рокля. Дотолкова реално беше видението на гъвкавото момиче в бяло, с отривисти движения като огън при вятър, че той потръпна. Щастливо момиче на двадесет и първи век, което не се боеше от нищо. „Е, и какво – помисли си той, чувствавайки как дъхът му секна. – Е, и какво... Нима е толкова голяма пропастта между нашите времена?“

Някакъв далечен звук, разкъсващ на пресекулки предутринната тишина, го извади от замислеността му. Той се вслуша и всичко в него болезнено се сви – беше тропот на копита. Тя също го чу и по това как се напегна и как още по-силно преbledня лицето ѝ, разбра, че и тя се е досетила какво означава този звук.

Берг я хвана и те побягнаха, но тя вече нямаше сили да бяга.

– Не мога по-бързо... Спасявай се...

Той я взе на ръце и дори ни най-малко не се учуди, че бе в състояние да го направи.

На хълма се обърна. Конниците бяха около десетина и бяха все още на около километър и половина разстояние. Отпред им тичаха кучета.

Все още имаше надежда за успех. Той бягаше и не чувствуваше нищо освен пронизващата болка в дробовете си, не виждаше нищо освен мяркащите се тъмни ивици и всичко в него се съсредоточи върху задачата да различи сред тях белязания храст, камъка...

Все пак в него се обади гордата мисъл, че те, хората на двадесет и първи век, можеха да направят невъзможното и без техника.

Берг едва позна поляната, където бе оставил хроноскафа. Тропотът се приближаваше, но конниците все още не се виждаха. Струваше му се, че дишането разкъсваше белите му дробове. Той вече не усещаше тялото на момичето, или по-точно, чувствуваше го като свое – огромно, тежко, неподчиняващо му се тяло. Той я пусна.

Люкът се разтвори, щом Берг го докосна. Лаят на кучетата вече нахлу на поляната, озъбените им муцуни се мяркаха сред храстите.

Берг набута момичето върху седалката и се вмъкна след нея. Затворилият се люк прекъсна кучешкия лай. Той натисна копчето за завръщане.

Двигателят забуча и замлъкна. Без да съобразява какво прави, Берг дръпна лоста за обратния ход. Хроноскафът потръпна. И замря.

Онова тегло на антигравитатора, което Берг не взе предвид, се окажа в повече!

Всичко, което стана след това, сякаш не го направи той, а някой друг. Берг хвърли антигравитатора върху коленете на момичето.

Изглежда, то искаше да каже нещо, или да извика... Той включи автомата за връщане в двадесет и първи век, натисна копчето на двигателя, изскочи навън и затръшна люка. Докато падаше, успя да види стопяващия се в далечината корпус на хроноскафа.

Известно време лежа, притиснал лицето си в земята, и недоумяваше защо кучетата се бавят. Ушите му пищяха и може би заради това не чуваше лая им.

Не, не беше така. Той бавно отвори очи. Какво, какво значеше това?! Слънцето грееше ярко, пееха птици, наоколо беше пролет, а не есен.

Ето какво било! Берг стана, олюлявайки се като пиян. Съзнанието му възстанови последователността на събитията. Когато се бе опитвал да включи хроноскафа, още тогава, когато бяха двамата, той машинално бе натиснал лоста за заден ход. И тогава апаратът за миг е действувал, отнасяйки го назад по оста на времето. А това означаваше...

А това означаваше, че още не е имало никакъв друг Берг в тринадесети век, че Берг беше самият той. Движението на хроноскафа е било съвсем нищожно. Затова той се бе озовал в годините, предшествувачи появяването му тук.

Берг с тъга огледа сияещия свят, който сега бе станал негов. Той върна антигравитатора, спаси момичето, без при това да наруши хода на историята, но погуби себе си. Безмислено бе да се надява, че някой щеше да успее да изведе хроноскафа точно в оная точка на пространството и в оная момент на времето, където се намираше сега. Не... Уви, той предварително знаеше цялото си бъдеще. Обречен бе да прекара остатък от живота си в тринадесети век, който щеше да стане негов век, щеше да живее в него, да срещне момичето, което щеше да обикне (вече я бе обикнал!), щеше да предизвика ненавистта на епископа и щеше да загине няколко дни, преди той самият да я спаси. Една обикновена, произтичаща от теорията на времето примка, когато „после“ предшествува „преди“... Още нямаше и помен от онзи гроб, където щеше да бъде заровен, но след като премина от бъдещето в миналото си, той вече знаеше как щеше да изглежда в скромните селски гробища.

Изглежда, му оставаше да живее още малко.

И все пак дори в нещастieto му провървя, защото това щеше да бъде достоен живот. Щеше да влезе в бой и да победи. Щеше да обикне и да бъде обичан. Щеше да даде щастие на човек, който вече не мечтаеше за щастие. Щеше да стане баща. А това никак не е малко за човек от който й да е епоха!

КРАЙ

© Дмитрий Биленкин
© 1983 Б. Паскалева, перевод от руски

Дмитрий Биленкин
Принцип неопределенности

Сканиране и OCR: Мандор, 2002
Източник: <http://sfbg.us>

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/175>]